

Hyvärinen Liisa VM

Lähetäjä: Sven Rosendahl [sven.rosendahl@krs.fi]
Lähetetty: 26. elokuuta 2014 10:53
Vastaanottaja: Valtiovarainministerio VM
Aihe: TULOSTA Utlåtande över utkast till en regeringsproposition om kommunallagen
Liitteet: Utlåtandet_fi .doc; Utlåtandet.doc

Till Finansministeriet
Kommun- och regionförvaltningsavdelningen

Hänvisning: Begäran om utlåtande VM065:00/2012

Medborgarforum i Kristinestad avger utlåtande om utkast till en regeringsproposition om kommunallagen enligt bilagorna 1. finskspråkig version och 2 svenskspråkig version.

Medborgarforums i Kristinestad utlåtande berör särskilt

- kommunens organisationsansvar (7-9 §)
- förslag som gäller deltagnings- och påverkningsmöjligheterna samt påverkningsorganen (5 kap)
- alternativa sätt att organisera kommunens organ och ledning (31, 34 och 38 §)
- förslag som gäller delområdesorgan (37 §)

På uppdrag av Medborgarforum i Kristinestad.

Sven Rosendahl
Rektor och sammankallare av Medborgarforum i Kristinestad

Fördelning:

Finansministeriet
Inrikesministeriet
Justitieministeriet
Statsrådets kansli
Finlands Kommunförbund
Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
Riksdagsgrupperna
Stadsstyrelsen i Kristinestad
Byaverksamhet i Finland rf

BILAGOR:

1. Finskspråkigt utlåtande
2. Svenskspråkigt utlåtande

--

Sven Rosendahl
Chef för Bildnings- och fritidscentralen / Rektor för Kristinestads MI
Sivistys- ja vapaa-aikakeskuksen päällikkö / Kansalaisopiston rehtori
Kristinestad - Kristiinankaupunki
e-mail: sven.rosendahl@krs.fi
tel +358 6 221 6200, +358 40-7766530

Kristiinankaupungin Kansalaisfoorumin lausunto kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta (HE/2014 ED), annettu 25.8.2014.

1. Laki

Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Näin säädetään perustuslain 2 §:ssä. Vuonna 1995 voimaan astunut kuntalaki (§ 27) antaa valtuustolle mahdollisuudet syventää kansalaisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia kunnan osa-aluehallinnon, keskustelukokousten ja kunnallisten kansanäänestysten kautta, muttei velvoita kuntaa mihinkään tässä suhteessa. Kuntalaiset kokevat, ettei nykyisillä ”lähidemokraattisilla” toimielimillä ole valtaa tai vaikuttamismahdollisuuksia.

Kuntarakennelaki (joka korvasi kuntajakolain, ja on voimassa vuoden 2019 loppuun saakka) edellyttää (4 §, 4 momentti) että kunnan tulee ennen yhdistymissopimuksen solmimista antaa kunnan hallinnon, seurakunnan, paikallisten yhdistysten ja järjestöjen, yritysten ja koulutuslaitosten sekä yksittäisten kunnanasukkaiden yhdessä laatia arvio asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien sekä lähidemokratian toteutumisesta yhdistyneessä kunnassa. Lopulliseen yhdistymissopimukseen tulee sisältyä konkreettisia suunnitelmia tästä.

Luonnos uudeksi kuntalaiksi osoittaa halukkuutta antaa asukkaille paremmat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa välittömästi kunnan päätöksentekoon (§ 23) keskustelukokousten, kansalaisneuvostojen ja budjetoinnin osallisuuden kautta. Valtuusto voi (§ 37) asettaa alueellisia toimielimiä, joiden jäsenet valitaan kyseisen osa-alueen asukkaiden esitysten perusteella. Alueellisen toimielimen tulee kehittää kyseistä aluetta ja antaa lausuntoja koko kuntaa koskevista asioista, esimerkiksi kunnan strategiasta, josta tulee valtuuston lakisääteinen ohjausväline.

Kristiinankaupungin Kansalaisfoorumi ehdottaa, että lain (§ 37) teksti ”Valtuusto voi asettaa alueellisia toimielimiä..” muutetaan siten, että se kuuluu ”Valtuusto velvoitetaan asettamaan alueellisia toimielimiä... ”

Perustelumme alla.

2. Todellisuus

Suomen kansalaisilla on perustuslain mukainen osallistumis- ja vaikuttamisoikeus, mutta yleisiä poliittisia vaaleja edeltävän passiivisuuden perusteella tämä kiinnostus on kaikesta päätellen vähenemässä. Edellisissä kuntavaaleissa (2012) äänesti alle 60 % äänioikeutetuista. Jos vaaliaktiivisuus vähenee entisestään, demokratia surkastuu ja tilalle tulee harvainvalta, joka on perustuslain vastaista.

Suomalaiset ovat nykyään aikaisempaa valistuneempia, valmiita valvomaan etujaan ja tarpeitaan sekä ilmaisemaan mielipiteitään. Kiinnostus nykyisen muotoista politiikkaa kohtaan kuitenkin heikkenee pitkälle koska koemme, ettei meillä ole mitään käytännön poliittista vaikutusvaltaa. Kuntaliitokset eivät helpota asiaa. Kun kuntien koko kasvaa, luottamushenkilöiden määrä vähenee ja etäisyys asukkaiden ja päätöksentekijöiden välillä kasvaa. Luottamus kunnan päätöksentekoa kohtaan vähenee.

Kuntalain tulee tarjota kansalaisnäkökulma: asettaa asukkaat etusijalle suhteessa organisaatioihin. Osallisuus ja osallistuminen ovat tärkeitä perustekijöitä, mutta

kuntalaisia tulee motivoida osallistumaan ja kantamaan vastuuta osallistumisestaan.

Emme voi luoda suurempia kuntia esittelemättä samalla toimivaa lähidemokratiaa ja kehittämättä edustuksellista demokratiaa. Toimiva lähidemokratia on välitön ja antaa asukkaille todellisen vaikuttamismahdollisuuden samalla kun se antaa heille sen mukanaan tuomaa vastuuta.

Kylä, jakokunta ja kaupunginosa on pienin yksikkö, jossa asukkaat voivat yhteisesti vaikuttaa suunnitteluun ja päätöksentekoon. Kun kunta liitetään osaksi suurempaa hallintoyksikköä, on jonkun näistä pienistä yksiköistä saatava enemmän vaikutusvaltaa mitä tulee suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Vaikka muutamasta peruskunnasta aikoinaan perustettu kunta jää itsenäiseksi, sen eri osat hyötyisivät jonkinlaisesta lähidemokratiasta, jotta kunnallispolitiikkaa uhkaava poliittinen syrjäytyminen ei toteutuisi.

Kyläyhdistykset ovat pienimuotoisia organisaatioita, joiden tulee harjoittaa paikallista vaikutusvaltaa ja siksi lähidemokratiaa tulee kehittää niiden pohjalta. Tätä ajatellen Kristiinankaupungin Kansalaisfoorumi on luonut konkreettisen mallin lähidemokraattiselle menettelylle, joka olisi hyvinkin sisällytettävissä uuden kuntalain 37 §:ään.

3. Kristiinankaupungin lähidemokratiamalli

Mallin tarkoituksena on lisätä kansalaisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia, vahvistaa kuntalaisten luottamusta suoraan ja edustuksellista demokratiaa kohtaan, kasvattaa osallisuuteen, aktiivisuuteen ja vastuuseen sekä vaalia ja kehittää elävää kansalaisyhteiskuntaa.

Mallia ryhdyttiin rakentamaan kun paikallisen tulevaisuusstrategian laadinta aloitettiin keväällä 2009. Paikallinen tulevaisuusasiakirja (*"Näin rakennamme Kristiinankaupungin tulevaisuutta. Paikallinen strategia vuosille 2010-2020, laadittu kaupungin asukkaiden toimesta ja heitä varten"* katso www.kristiinankaupunki.fi → Cittaslow Kristiinankaupunki → Lopullinen versio strategiasta 2010-2020) syntyi kuntalaisille järjestetyssä prosessissa, jossa kylien asukkaat sekä eri väestö- ja edunhaltijaryhmät esittivät useassa tulevaisuuspajassa näkemyksensä siitä, miten Kristiinankaupunkia tulee kehittää vuoteen 2020 saakka. Kaupunginvaltuusto hyväksyi (4.10.2010) tulevaisuusasiakirjan toimintansa ohjenuoraksi.

Asiakirja edellytti, että paikallinen Kansalaisopisto perustaa Kansalaisfoorumin, jossa kansalaiset voivat myötävaikuttaa strategian toteutukseen. Kansalaisfoorumi perustettiin tammikuussa 2011. Tulevaisuusstrategiasta ja vastikään myönnetystä Cittaslow-statuksesta käytyjen keskustelujen pohjalta Kansalaisfoorumi ryhtyi tammikuussa 2012 käsittelemään lähidemokratiaa. Pyrkimyksissään kehittää erityinen Kristiinankaupungin lähidemokratiamalli, foorumi on kuullut asiantuntijoita, kylien aktiivisia, luottamushenkilöitä, kunnan virkamiehiä ja asiasta kiinnostuneita kuntalaisia. Kyläneuvostojen ja kyläyhdistysten edustajat tulivat siihen tulokseen, että Kristiinankaupunki on tältä osin jaettava kolmeen osaan:

1. Kristiinankaupungin eteläosa (Metsälä, Kallträsk, Vestervik, Siipyy, Skaftung, Henriksdal ja Härkmeri). Toisin sanoen ne alueet, jotka vuoteen 1973 saakka muodostivat Siipyy peruskunnan.
2. Kristiinankaupungin itäosa (Lapväärtti, Perus, Dagsmark, Korsbäck, Uttermossa). Ne alueet, jotka vuoteen 1973 saakka muodostivat Lapväärtin peruskunnan.
3. Vanha kaupunki, Tiukka ja Puskamarkki, jotka vuoteen 1973 saakka muodostivat

Kristiinankaupungin ja Tiukan peruskunnat.

Kristiinankaupungissa lähidemokratia perustetaan ja kehitetään parhaiten entisissä peruskunnissa, jotka vuodesta 1973 lähtien muodostavat Kristiinankaupungin kaupungin. Peruskunnat tarjoavat luonnollisen ympäristön lähidemokratian perustan muodostaville aluelautakunnille. Näin lienee kaikissa kunnissa, jotka on muodostettu 1970-luvulla ja myöhemmin toteutettujen kuntaliitosten myötä.

Uuden kuntalain luonnoksessa sanotaan (§ 1) että kuntalaisten tulee voida osallistua päätöksentekoon tehokkaammin. Koska on kyse osallistumisesta ja osallisuudesta käytämme jatkossa nimityksiä osallisuusalue ja osallisuuslautakunta.

4. Näin Kristiinankaupungin malli toimii

Kristiinankaupungin mallissa muodostetaan jokaiselle entiselle peruskunnalle osallisuuslautakunta: Kristiinankaupungin eteläosa (Metsälä, Kallträsk, Vestervik, Siipyy, Skftung, Henriksdal ja Härkmeri), Kristiinankaupungin itäosa (Lapväärtti, Perus, Dagsmark, Korsbäck, Uttermossa) sekä Vanha kaupunki, Tiukka ja Puskamarkki. Peruskuntien hyödyntäminen ja elvyttäminen on mahdollista missä tahansa ”suurkunnassa”.

Osallisuusalueen asukkaat asettavat osallisuuslautakunnat suorissa vaaleissa, joihin kaikilla 15 vuotta täyttäneillä on oikeus osallistua ja lautakunta valitaan valtuustokaudeksi. Lautakunnassa voi olla kaksi henkilöä kustakin kylästä (mahdollisesti yksi ruotsinkielinen ja yksi suomenkielinen). Kylän asukkaat määräävät lautakunnan jäsenmäärän kuntalain vahvistaman jäsenten vähimmäis- ja enimmäismäärän puitteissa.

Osallisuuslautakunnalla on käytössään tietyn kokoinen (asukasta kohti) talousarvio ja päättää paikallistasolla sen mukaisesti. Lautakunnalla on siten talousarviovastuu. Osallisuuslautakunta tuo päätösvallan lähelle asukkaita ja toteuttaa siten lähidemokratiaa. Se on toimeenpaneva toimielin, joka vastaa lähipalvelusta ja ostaa julkiset palvelut, solmii sopimukset ja kilpailuttaa sekä antaa lausuntoja yleisluonteisista asioista. Se kehittää uusia toiminta- ja yhteistyömalleja (sekä poliitikoiden että virkamiesten osalta) ja uusia yhteistyömuotoja sekä luo yhteisvaikutuksia ja kumppanuutta julkisen ja yksityisen sektorin välillä (*Public Private Partnership ja eri tasoilla käytävät tulosneuvottelut*).

Osallisuuslautakunnalla on kokonaisvastuu, se harjoittaa todellista muodollista valtaa (talousarviovaltaa ja täytäntöönpanovaltaa) ja kantaa sen mukanaan tuoman vastuun. Sillä on puheenjohtaja ja sihteeri, sekä kunnallinen esittelijä. Se noudattaa kunnan hallinto- ja palkkiosääntöä.

Kunnan hallintorakenteessa osallisuuslautakunta kuuluu valtuuston valiokunnan alaisuuteen. Uuden kuntalain esitysluonnoksessa ehdotetaan (§ 31), että lautakunnat korvataan valiokunnilla, jonka jäseninä ovat valtuutetut ja varajäsenet. Malli on suositeltava sellaisessa hallintorakenteessa, jossa valtuuston valiokunnat (lukumäärältään 1 -5) muodostavat osallisuusalueiden lautakuntien linkin kunnan ylimpään päättävään toimielimeen, kunnanvaltuustoon.

Kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja toimeenpanevat ja harjoittavat sisäistä valvontaa ja avustavat osallisuuslautakuntia virkansa puolesta. Tarkastuslautakunta arvioi.

Osallisuuslautakuntien paikka ja rooli kunnan hallintorakenteessa käy ilmi liitteessä 1 olevasta kaaviosta.

Osallisuusalueiden lautakunnat vahvistavat sekä välitöntä että edustuksellista demokratiaa. Ne tukevat kunnanvaltuustoa ja päinvastoin, koska heidän aikaansaama toiminta hyödyttää myös kunnanvaltuustoa.

5. Kokemuksia Kristiinankaupungin mallista

Kuntalaisille järjestetyistä tulevaisuuspajoista saadut myönteiset kokemukset muodostivat alkupisteen kansalaisfoorumin pyrkimyksille luoda paikallinen Kristiinankaupungin lähidemokratiamalli. Mallin luominen on tuonut myönteisiä kokemuksia, koska siihen osallistuneet kylän aktiiviset ovat pitäneet mallia tärkeänä ja inspiroivana.

Kristiinankaupungin eteläosissa kyläläiset pitivät useita kokouksia ja olivat valmiita etenemään mallin työstämistä. Lähidemokratiaa koskevat keskustelut puhuttelevat paikallista itsetuntoa.

Kielteisiä kokemuksia ovat hitaus ja välinpitämättömyys, jotka juontavat juurensa siitä, että ”lähidemokratia” –käsite on vielä monelle epämääräinen ja vieras. Mitä lähidemokratia merkitsee, miten se toimii, kenen etuja se ajaa, miten se vaikuttaa asukkaiden elämään yleensä sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen päätöksentekijöihin?

Kuntalaisten into on lähidemokratian suunnittelun ja kehityksen kannustin. Tähän liittyvät tietämättömyys ja epävarmuus ovat sitä vastoin haaste ja vastarinta, johon on vastattava ja joka tulee murtaa.

Viimeksi mainittua ajatellen ovat lähidemokratian edelleen kehittäminen ja toteuttaminen tärkeitä. Se tapahtuu parhaiten hankkeessa, joka käynnistetään ensi valtuustokauden alusta alkaen vuonna 2017. Hankkeen tavoitteena on oppiminen ja luominen; lähidemokratiaan liittyvä tutkimus ja koulutus sekä sen käytännön toteutus. Tässä tarvitaan hankesuunnitelma.

Kristiinankaupungilla on aktiivinen Kansalaisfoorumi, joka on päässyt pitkälle pyrkimyksessään luoda konkreettinen lähidemokratiamalli. Siksi hankkeen luonnollinen toteutuspaikka on Kristiinankaupunki, jossa se toteutetaan yhteistyössä paikallisen kaupunginvaltuuston, Kansalaisfoorumin ja sen kummin Kansalaisopiston kanssa.

6. ALAVIITTEET JA LÄHDELUETTELO

Kansalaisfoorumi:

Kristiinankaupungin Kansalaisfoorumi perustettiin Kansalaisopiston puitteissa Kulttuuritalo Duxissa Kristiinankaupungissa 12.1.2011.

Vuonna 2011 Kansalaisfoorumi kokoontui Dagsmarkin Majbossa 22.2. teemana ”Kristiinankaupungissa voi elää hyvää elämää”, Tiukan koululla 15.3. teemana ”Yrittäjyys ja elinkeinoelämä. Palvelut ja työpaikat”, Lapväärtin ruotsinkielisellä koululla 12.4. teemana ”Matkailu ja tapahtumat: miten saada Kristiinankaupungista Cittaslow-kaupunki?”, Skaftungin nuorisoseuran talolla 17.5. teemana ”Markkinointi ja viestintä: Kuinka markkinoida Kristiinankaupunkia, kunnan sisällä ja sen ulkopuolella?”, Kulttuuritalo Duxissa 9.9. teemana ”Cittaslow – mitä se on” 9.9., Lapväärtissä 10.10., Dagsmarkin Majbossa 24.10., Siipyyn kotiseutumuseolla 7.11. ja Tiukan koulussa 14.11.

Vuonna 2012 Kansalaisfoorumi kokoontui Kulttuuritalo Duxissa 14.1. teemana ”Lähidemokratia muuttuvassa kunnassa”. Eri kylien edustajat kokoontuivat Kansalaisfoorumiin Kristiinankaupungin Elinkeinokeskuksessa teemana ”Lähidemokratian paikallinen malli” 1.2., Kristiinankaupungin eteläosien asukkaat kokoontuivat Härkmeren koulussa 22.2., Kristiinankaupungin itäosien asukkaat Pärus Caféssa 19.9., Vanhan kaupungin ja Tiukan asukkaat Felénin talossa 26.9. sekä Härkmeren, Henriksdalin, Skaftungin, Siipyyn, Hed-Vestervikin, Metsälän ja Kallträskin asukkaat Skaftungin ns-talolla 3.10.

Vuonna 2013 Kansalaisfoorumi kokoontui Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmässä työskentelevän kansalaisten osallistumisen tutkijan ja erityisasiantuntijan Ritva Pihlajan kanssa Kulttuuritalo Duxissa 15.1. teemana ”Lähidemokratia ja kuntarakenteen muutokset” sekä kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja Cittaslow-neuvoston jäsenten kanssa Raatihuoneella 16.9., jolloin teemana oli paikallisen strategia-asiakirjan päivitys ja Cittaslow-status.

Vuonna 2014 Kansalaisfoorumi kokoontui World Café -kahvilaan Vaasan yliopiston ja Levón-instituutin professorin Hannu Katajamäen, erityisasiantuntijan Heli Siirilän ja tutkimuspäällikön Olli Voutilaisen kanssa Kristiinankaupungin Raatihuoneella 21.1.2014 (teemana "Lähiidemokratian mahdollisuudet") sekä teki aloitteen ja valmisti Kulttuuritalo Duxissa 19.8 pidettävää seminaaria, jonka teemana on Kristiinankaupungin lähiidemokratian malli.

Muut lähteet:

Ritva Pihlaja ja Siv Sandberg: Alueellista demokratiaa? Lähiidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa (valtiovarainministeriö 2012, 210 s).

Maaseutuprofessori Kjell Anderssonin, Suomen kylätoiminta ry:n puheenjohtajan professori Eero Uusitalon, kyläkehittäjä Peter Backan ja VTT Dennis Rundtin puheenvuorot seminaarissa "Lähiidemokratia muuttuvassa kunnassa: rakennamme Kristiinankaupungin mallin!" 14.1.2012 Kulttuuritalo Duxissa.

Muistiot näistä keskusteluista löytyvät osoitteesta: <http://www.kristiinankaupunki.fi/fi/d-Kristiinankaupunki-2020-Kansalaisfoorumi-Kansalaisfoorumi.aspx?docID=10098&TocID=270>

7. LIITE 1 ja 2

Kaavio "Ehdotus hallinnon ja palvelun sekä lähiidemokratian malliksi".

Kristiinankaupungissa 25.8.2014

Kristiinankaupungin Kansalaisfoorumin puolesta

Sven Rosendahl
Rehtori, koolle kutsuja

sven.rosendahl@krs.fi
040-7766530

Dennis Rundt
Valt.tri, sihteeri

dennis.rundt@gmail.com
045-2357552

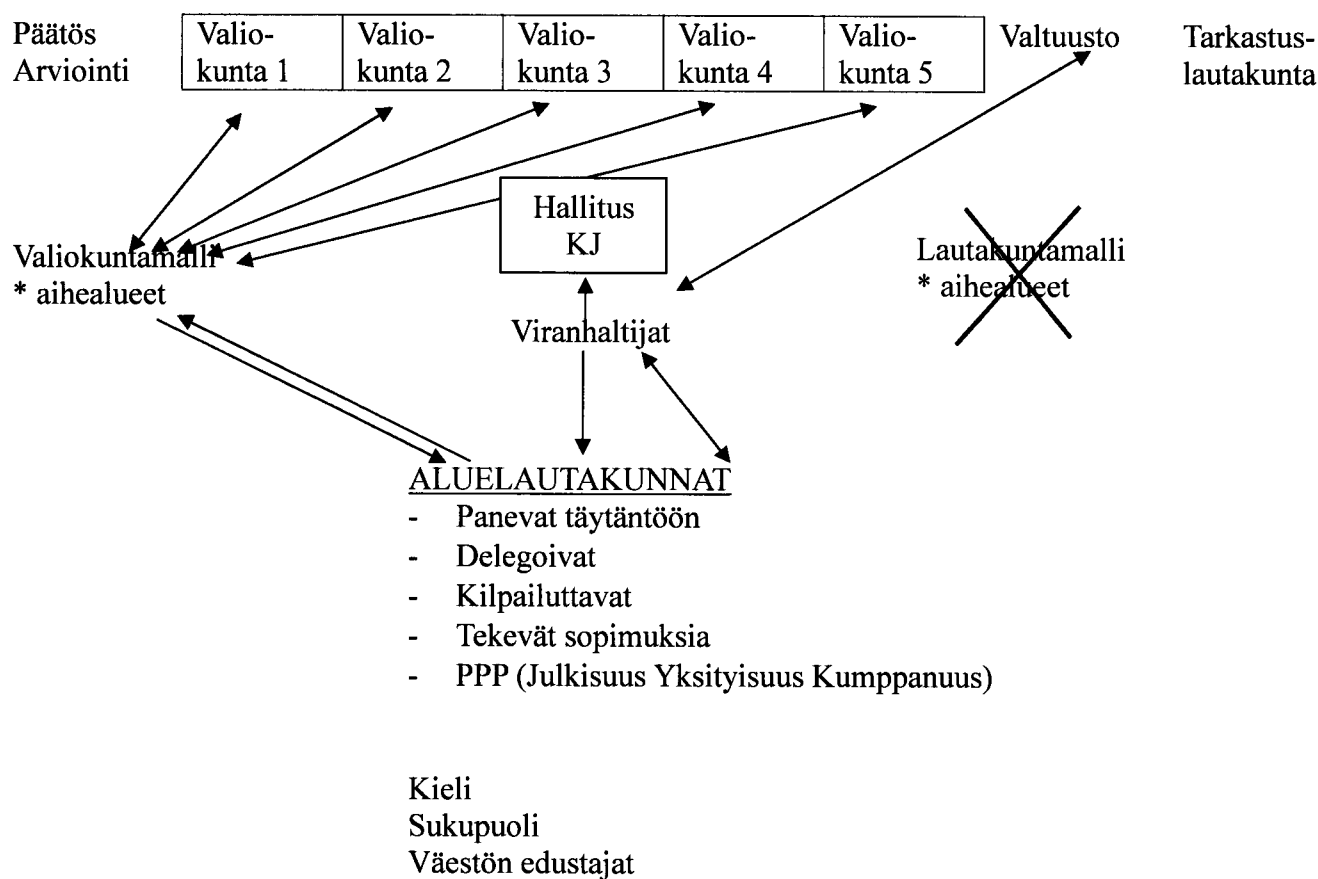
Per-Elof Boström
Kouluneuvos, jäsen

per-elof.bostrom@hotmail.com
040-7088030

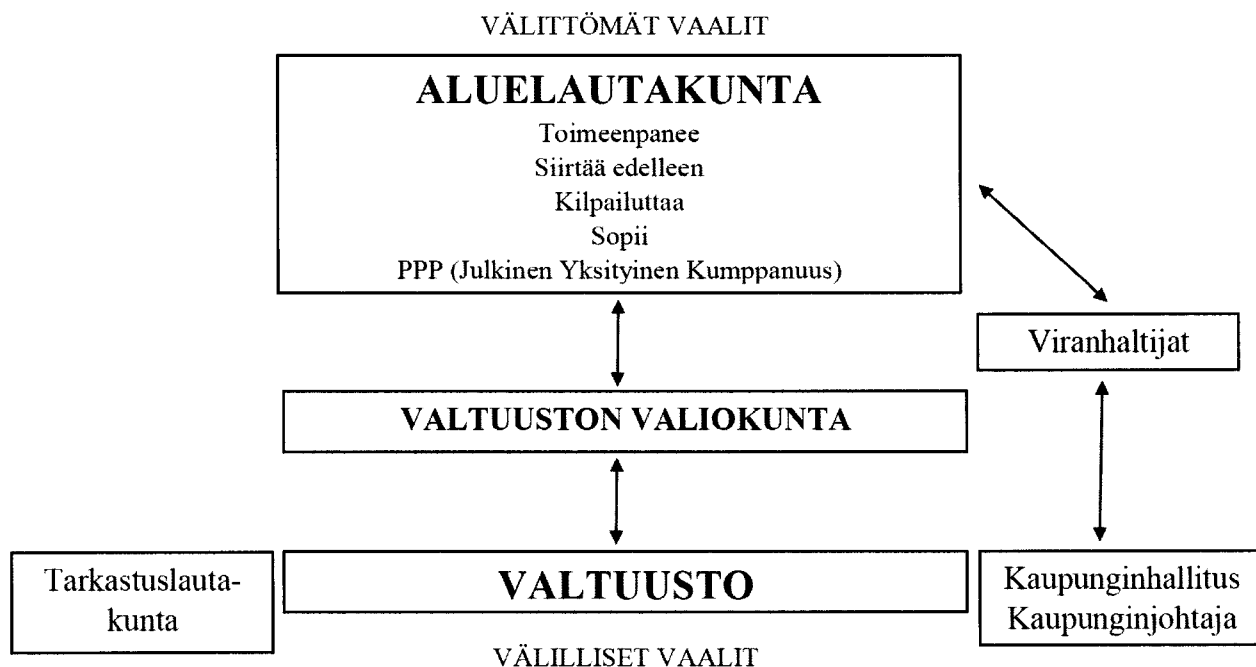
LIITE 1:

Ehdotus hallinnon ja palvelun sekä lähidemokratian malliksi

Ehdotus I lähidemokratian kehittämisestä

LIITE 2:

Utlåtande över utkastet till regeringsproposition (RP/2014 RD) om kommunallagen, avgett av Kristinestads Medborgarforum 25.8 2014.

1. Lagen

Statsmakten i Finland tillkommer folket som företräds av riksdagen och var och en finländare har rätt att ta del i samt påverka samhällsutvecklingen. Så stadgar grundlagens § 2.

Kommunallagen av 1995 ger (i § 27) fullmäktige möjligheter att fördjupa medborgarinflytandet via en delområdesförvaltning, diskussionsmöten och kommunala folkomröstningar men förpliktigar inte fullmäktige till någonting i det här avseendet. De "närdemokratiska" organ som finns i dag upplevs sakna makt och möjlighet att påverka.

Kommunstrukturlagen (som ersatt kommunindelningslagen och gäller till och med utgången av 2019) förutsätter (i § 4, moment 4) att kommunen innan den ingår fusionsanvtalet låter företrädare för kommunalförvaltningen, församlingen, lokala föreningar och organisationer, företag och utbildningsinrättningar samt enskilda kommuninvånare tillsammans utreda hur invånarna ska ges möjlighet att delta i och påverka beslutsfattandet samt hur närdemokratin förverkligas i den fusionerade kommunen. Det slutliga avtalet om samgång ska innehålla konkreta planer för detta.

Förslaget till ny kommunallag återspeglar en vilja att ge invånarna bättre möjligheter att delta direkt i samt påverka det kommunala beslutsfattandet via (§ 23) diskussionsmöten, medborgarråd och delaktighet i budgeteringen. Fullmäktige kan (§ 37) tillsätta delområdesorgan vars medlemmar utses på förslag av invånarna i delområdet i fråga. Delområdesorganet ska utveckla det aktuella området och ge utlåtanden i ärenden som gäller hela kommunen, till exempel den kommunala strategi som ska bli ett lagstadgat styrinstrument för fullmäktige.

Kristinestads Medborgarforum föreslår att texten i lagen (§ 37) "Fullmäktige kan tillsätta delområdesorgan..." ändras till att lyda "Fullmäktige åläggs att tillsätta delområdesorgan ..."

Här nedan följer vår motivering.

2. Verkligheten

Finländarna har en grundlagsenlig rätt att delta i och påverka men av passiviteten inför allmänna politiska val att döma minskar intresset för detta. I senaste kommunalval (2012) röstade färre än 60 procent av personer med rösträtt. Fortsätter valdeltagandet minska avvecklas på sikt demokratin och ersätts med ett fåvälde som strider med grundlagen.

Finländarna är i dag mera upplysta än tidigare, beredda att bevaka sina intressen och behov och att uttrycka sin åsikt. Men intresset för politiken i dess nuvarande form avtar, i mycket beroende på att vi upplever att vi saknar praktiskt politiskt inflytande.

Kommunsammanslagningar gör inte saken lättare. När kommunerna blir större minskar antalet förtroendevalda och avståndet mellan invånare och beslutsfattare ökar. Förtroende för det kommunala beslutsfattandet minskar.

Kommunallagen ska erbjuda ett medborgarperspektiv: sätta invånarna i fokus framom organisationerna. Delaktighet och deltagande är viktiga grundfaktorer men den enskilda behöver motiveras till att delta och bära ansvar för sitt deltagande.

Vi kan inte skapa större kommuner utan att samtidigt introducera en fungerande

närdemokrati och utveckla den representativa demokratin. En fungerande närdemokrati är direkt och ger invånarna ett reellt inflytande samtidigt som den ålägger dem det ansvar detta innebär.

Byn, skifteslaget och stadsdelen är den minsta enhet där invånarna samfällt kan påverka planering och beslutsfattande. När kommunen fusionsvägen blir en del av en större förvaltningsenhet bör någon av dessa små enheter få ett större inflytande över planering och beslutsfattande.

Även om kommunen förblir självständig men i tiden bildats på basen av ett antal primärkommuner är dess olika delar betjänta av en närdemokrati för att inte drabbas av den politiska alienering som nu griper om sig i kommunalpolitiken.

Byaföreningarna är småskaliga organisationer som bör utöva lokalt inflytande och därför ska närdemokratin utvecklas utifrån dem. Med tanke på detta har Kristinestads Medborgarforum skapat en konkret modell för ett närdemokratiskt förfarande som lämpligen kunde skrivas in i den nya kommunallagens § 37.

3. Kristinestadsmodellen för närdemokrati

Avsikten med modellen är att öka medborgarnas delaktighet och påverkningsmöjligheter, stärka invånarnas tilltro till den direkta och den representativa demokratin, fostra till delaktighet, aktivitet och ansvar samt slå vakt om och utveckla ett levande medborgarsamhälle.

Startskottet för modellbygget gick då arbetet med att utforma en lokal framtidsstrategi inleddes våren 2009. Det lokala framtidsdokumentet ("*Så formar vi Framtiden i Kristinestad. En lokal strategi för 2010-2020, sammanställd av och för stadsborna*" se www.kristinestad.fi → *Cittaslow Kristinestad* → *Slutligversion av strategi 2010-2020*) tillkom i en folkligt förankrad process där invånarna i byarna liksom olika befolknings- och intressegrupper i en lång serie framtidsverkstäder gav sin syn på hur Kristinestad bör utvecklas fram till 2020. Stadsfullmäktige godkände (4.10 2010) framtidsdokumentet som rättesnöre för sin verksamhet.

Dokumentet förutsatte att det lokala medborgarinstitutet inrättade ett Medborgarforum där medborgarna kan bidra till att förverkliga strategin. Det bildades i januari 2011. Efter diskussioner om framtidsstrategin och den nyförvärvade Cittaslow-statusen tog sig Medborgarforum i januari 2012 an närdemokratin. I strävan att utveckla en särskild Kristinestadsmodell har det hört experter, byaktivister, förtroendevalda, kommunala tjänstemän och intresserade stadsbor. Representanterna för byråden och byaföreningarna insåg att Kristinestad för den skull bör indelas i tre delar:

1. Södra Kristinestad (Ömossa, Kallträsk, Vestervik, Sideby, Skaftung, Henriksdal och Härkmeri). Det vill säga det som fram till 1973 var primärkommunen Sideby.
2. Östra Kristinestad (Lappfjärd, Perus, Dagsmark, Korsbäck, Uttermossa). Det som fram till 1973 var primärkommunen Lappfjärd.
3. Gamla stan, Tjock och Påskmark som fram till 1973 var primärkommunerna Kristinestad och Tjock.

I Kristinestad etableras och utvecklas närdemokratin lämpligen i de före detta primärkommuner som från och med 1973 bildar staden Kristinestad. Primärkommunerna erbjuder en naturlig miljö för de delområdesnämnder som bildar grunden för närdemokratin. Så torde vara fallet i samtliga de kommuner som bildats i sammanslagningar på 1970-talet och senare.

I förslaget till ny kommunallagen heter det (§ 1) att invånarna ska kunna delta i

beslutsfattandet på ett effektivare sätt. Eftersom det handlar om deltagande och delaktighet använder vi i fortsättningen benämningen delaktighetsområden och delaktighetsnämnder.

4. Så fungerar Kristinestadsmodellen

I Kristinestadsmodellen bildas en delaktighetsnämnd i var och en av de före detta primärkommunerna: södra Kristinestad (Ömossa, Kallträsk, Vestervik, Sideby, Skaftung, Henriksdal och Härkmeri), östra Kristinestad (Lappfjärd, Perus, Dagsmark, Korsbäck, Uttermossa) samt Gamla stan, Tjock och Påskmark. Att sålunda utnyttja och återuppliva primärkommuner låter sig göras i vilken "storkommun" som helst.

Delaktighetsnämnderna tillsätts (jfr § 37) av invånarna i delaktighetsområdet, i direkta val, där alla som fyllt 15 år har rätt att delta. Nämnden utses för en fullmäktigemandatperiod och kan bestå av två personer från varje by (en svenskspråkig och en finskspråkig där så är möjligt). Byns invånare bestämmer storleken på nämnden inom ramen för i kommunallagen fastställt minimi- och maximiantal ledamöter.

Delaktighetsnämnden har tillgång till en budget på ett visst antal euro (per invånare) och fattar beslut lokalt i enlighet med den. Nämnden har därmed ett budgetansvar. Nämnden för beslutsmakten nära invånarna och förverkligar närdemokratin. Den är ett verkställande organ som svarar för när servicen, köper upp offentliga tjänster, ingår avtal och konkurrensutsätter samt avger utlåtande i ärenden av allmän art. Den utvecklar nya handlings- och samarbetsmodeller (hos såväl politiker som tjänstemän) och nya former av samarbete samt åstadkommer en samverkan och ett partnerskap mellan det offentliga och det privata (*Public Private Partnership och resultatförhandlingar på olika nivåer*).

Delaktighetsnämnden har ett helhetsansvar. Den utövar verklig, formell makt (budgetmakt och verkställighetsmakt) och axlar det ansvar som följer därmed. Den har en ordförande och en sekreterare samt en föredragande som är kommunal tjänsteman. Den följer den kommunala förvaltnings- och arvodesstadgan.

I den kommunala förvaltningsstrukturen sorterar delaktighetsnämnden under ett fullmäktigeutskott. I utkastet till ny kommunallag föreslås (§ 31) att nämnderna ersätts av utskott med fullmäktigeledamöter och ersättare som medlemmar. Den modellen är att föredra i en förvaltningsstruktur där fullmäktigeutskotten (1 till 5 till antalet) utgör delaktighetsområdesnämndernas länk till kommunens högsta beslutande organ, kommunfullmäktige.

Stadsstyrelsen och stadsdirektören verkställer och utövar intern kontroll samt bistår delaktighetsnämnderna tjänstevägen. Revisionsnämnden utvärderar.

Delaktighetsnämnderna plats och roll i den kommunala förvaltningsstrukturen framgår av schemat i Bilaga 1.

Delaktighetsområdesnämnderna förstärker såväl den direkta demokratin som den representativa demokratin. De stöder kommunfullmäktige och vice versa genom att den aktivitet de ger upphov till gagnar också kommunfullmäktige.

5. Erfarenheter av Kristinestadsmodellen

De positiva erfarenheterna av de folkligt förankrade framtidsverkstäderna blev startpunkten för Medborgarforums strävan att bygga en lokal modell för när demokrati i Kristinestad. Modellbygget har gett positiva erfarenheter genom att byaaktivister som deltagit i det uppfattat modellen som viktigt och inspirerande. I de södra delarna av Kristinestad höll aktivisterna flera möten och var beredda att gå vidare med modellen.

Diskussionerna om närdemokrati tilltalar den lokala självkänslan.

Negativa erfarenheter är den tröghet och det ointresse som kommer sig av att begreppet "närdemokrati" för många fortfarande är diffust och främmande. Vad innebär närdemokratin, hur fungerar den, vems intressen driver den, hur påverkar den tillvaron för invånarna i gemen och beslutsfattarna i stadsfullmäktige och stadsstyrelse?

Den folkliga entusiasmen är en drivkraft i planeringen och utvecklingen av närdemokratin. Okunskapen och osäkerheten i fråga om den är däremot en utmaning och ett motstånd som behöver bemötas och brytas.

Med tanke på det sistnämnda är det viktigt att vidareutveckla och förverkliga närdemokratin. Det sker lämpligen inom ramen för ett projekt som får sin början i och med ingången av nästa fullmäktigeperiod 2017. Projektet ska gå ut på att lära och åstadkomma; att forska och utbilda i närdemokratin samt omsätta den i praktiken. Här behövs en projektplan.

Kristinestad har ett aktivt Medborgarforum som kommit långt i strävan att skapa en konkret modell för närdemokratin. Därför är det naturligt att förlägga projektet till Kristinestad och genomföra det i ett samarbete mellan det lokala stadsfullmäktige, Medborgarforum och dess fadder medborgarinstitutet.

6. FOTNOTER OCH KÄLLFÖRTECKNING

Medborgarforum:

Kristinestads Medborgarforum bildades inom medborgarinstitutets ram i Kulturhuset Dux i Kristinestad 12.1 2011.

År 2011 samlades Medborgarforum i Majbo, Dagsmark 22.2 med tema "Att leva och bo i Kristinestad"), i Tjock skola 15.3 med tema "Företagande och näringsliv. Tjänster och jobb"), i Lappfjärd skola 12.4 med tema "Turism och evenemang: hur etablera Kristinestad som Cittaslow-stad?", i Skaftung ungdomsföreningslokal 17.5 med tema "Marknadsföring och kommunikation: hur marknadsföra Kristinestad, internt och externt?", med tema "Cittaslow – vad är det?" samlades Medborgarforum i Kulturhuset Dux 9.9, i Lappfjärd 10.10, i Majbo, Dagsmark 24.10, i Sideby hembygdsgård 7.11 och i Tjock skola 14.11.

År 2012 samlades Medborgarforum i Kulturhuset Dux 14.1 med tema "Närdemokrati i en föränderlig kommun", med "En lokal modell för närdemokrati" som tema samlades Medborgarforum med företrädare för de olika byarna i Näringslivscentralen i Kristinestad 1.2, med invånare i södra Kristinestad i Härkmeri skola 22.2, med invånare i östra Kristinestad, Pärus café i Perus 19.9, med invånare i Gamla stan och Tjock i Felénska huset 26.9 samt med invånare i Härkmeri, Henriksdal, Skaftung, Sideby, Hed-Vestervik, Ömossa och Kallträsk i Skaftung uf:s lokal 3.10.

År 2013 samlades Medborgarforum med Ritva Pihlaja, forskare och specialsakkunnig i medborgaraktivitet (vid Maaseutupoliitikan yhteistyöryhmä) i Kulturhuset Dux 15.1 med tema "Närdemokrati och förändringar i den kommunala strukturen" samt med medlemmar i stadsfullmäktige, stadsstyrelsen och Cittaslow-rådet i Rådhuset 16.9 med en uppdatering av det lokala strategidokumentet och Cittaslow-statusen som tema.

År 2014 har Medborgarforum samlats med professor Hannu Katajamäki, specialsakkunniga Heli Siirilä och forskningschef Olli Vuotilainen från Vasa universitet och Levón-institutet till ett Word Café i Rådhuset i Kristinestad 21.1 2014 (tema "Närdemokratins möjligheter.") samt tagit initiativ till och förberett ett seminarium i Kulturhuset Dux 19.8 med Kristinestadsmodellen för närdemokrati som tema.

Övriga källor:

Ritva Pihlaja och Siv Sandberg: "Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa (valtiovarainministeriö 2012, 210 s).

Inlägg av landsbygdsprofessor Kjell Andersson, professor Eero Uusitalo, ordförande för Byverksamhet i Finland rf, Byutvecklare Peter Backa och PD Dennis Rundt vid seminariet "Närdemokrati i en föränderlig kommun: vi bygger Kristinestadsmodellen!" 14.1 2012 i Kulturhuset Dux.

Promemorier för dessa diskussioner finns på webbadressen <http://www.kristinestad.fi/sv/d-Kristinestad-2020-Medborgarforum-Medborgarforum.aspx?docID=10093&TocID=303>

7. BILAGA 1 och 2

Schematisk framställning av "Förslag till modell för förvaltning och service samt närdemokrati.

Kristinestad 25.8 2014

För Kristinestads Medborgarforum

Sven Rosendahl
Rektor, sammankallare

Dennis Rundt
Pol.dr, sekreterare

Per-Elof Boström
Skolråd, medlem

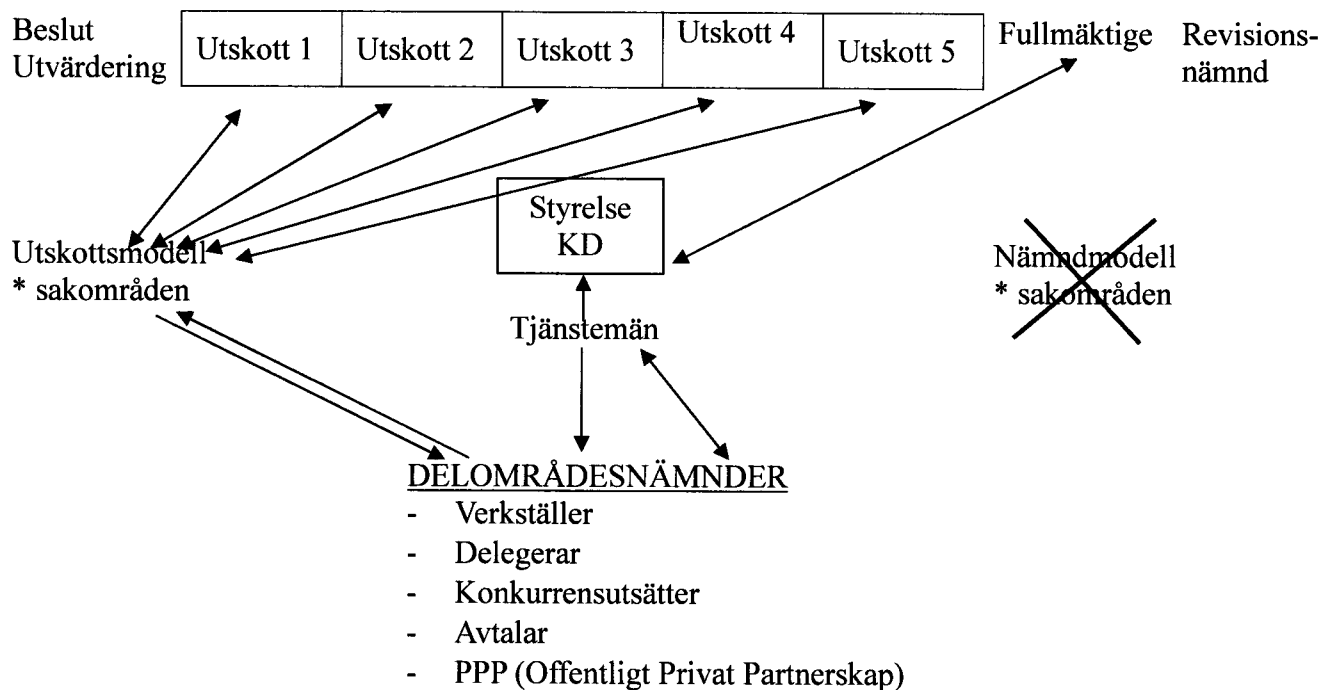
sven.rosendahl@krs.fi
040-7766530

dennis.rundt@gmail.com
045-2357552

per-elf.bostrom@hotmail.com
040-7088030

BILAGA 1:

Förslag till modell för förvaltning och service inom närdemokratin

Förslag I om utveckling av närdemokratin

Språk
 Kön
 Befolkningsrepresentation

BILAGA 2:

BILAGA 2:

sekreterare

